

Oog voor talenten: speerpunten voor onderwijsbeleid 2016-2020

Ieder kind, ieder mens is van betekenis en kan het verschil maken. Nederland heeft alle talent hard nodig om de collectieve prestaties van de samenleving vast te houden en te versterken. We kunnen het ons niet veroorloven om jongvolwassenen te laten uitvallen uit de maatschappij. Onderwijs is hierbij onze belangrijkste sleutel: geen ander beleidsterrein biedt zoveel mogelijkheden en perspectief door actief te bouwen aan de toekomst. Met onderwijs investeert u in onze jeugd, biedt u kansen en vergroot u zelfredzaamheid.

In de periode 2016-2020 ziet de Stichting van het Onderwijs drie speerpunten voor het investeren in onderwijs. Drie vraagstukken waarop ongeacht uw politieke kleur keuzes nodig zijn om door te kunnen gaan met stappen zetten van goed naar geweldig onderwijs.

1. Ruim baan voor brede talentontwikkeling

Elke dag werken onderwijsteams aan hun belangrijkste taak: leerlingen en studenten in staat stellen om boven zichzelf uit te stijgen en op die manier kansen te bieden. Dat dit niet altijd goed lukt, komt grotendeels omdat we 'de doorlopende leer- en ontwikkellijnen' nog beter kunnen benutten. Te vaak zijn - alle goede voornemens ten spijt - structuren uit pragmatisme of uit zo-is-het-nu-eenmaal leidend en staan deze werkelijke flexibiliteit en maatwerk in het onderwijsprogramma in de weg. Echt kansen bieden vraagt om:

- optimale en doorgaande ontwikkellijn met aandacht voor achterstanden: een pedagogische doorgaande ontwikkellijn vanaf 2 jaar maakt het mogelijk talent optimaal te benutten, want hoe eerder je investeert, hoe meer leerwinst later en hoe meer achterstanden kunnen worden ingehaald. Daarbij gaat het niet meer alleen om een appèl op de cognitieve aanleg van (jonge) leerlingen, maar in toenemende mate ook om maatschappelijke vorming en persoonsvorming.
- vroege selectie: Vroege selectie is een minder gewenst kenmerk van ons stelsel. De negatieve effecten daarvan zullen we moeten aanpakken. Open poorten tussen opleidingsniveaus zijn van belang tijdens de hele schoolloopbaan, omdat zij leerlingen en studenten de mogelijkheid bieden te switchen en/of niveaus te combineren.
- maatwerk en flexibiliteit: om hobbels in de doorlopende leerlijnen te slechten en in te kunnen spelen op de verschillen tussen leerlingen moeten we scholen aanmoedigen creatief te zijn en meer maatwerk en flexibiliteit te bieden. Daarvoor moeten scholen ruimte nemen en tijd vrij maken, zodat leerkrachten daadwerkelijk tijd hebben om leerlingen op maat les te geven en in teams hun onderwijs daarop kunnen inrichten en vernieuwen. Vanuit de overheid moet die ruimte en tijd geboden worden via regelgeving, toezichtkaders en financiering. Essentieel voor meer maatwerk en flexibiliteit zijn daarnaast investeringen in goede ICT-voorzieningen en in de capaciteiten van docenten om die op de juiste manier toe te passen. Met slimmere ICT-systemen pakken we bovendien de werkdruk in het onderwijs aan.

2) Oog voor de talenten en diversiteit in onderwijsteams

Onderwijs maken we samen: in teams en in netwerken. Nederlandse scholen staan midden in de samenleving en maken in hun onderwijs actief de verbinding tussen de wereld binnen en buiten de instelling. Dat zien we terug in de positieve waardering van ouders, leerlingen en studenten voor de eigen school, de eigen leraar en de eigen opleiding. En in de waardering van de arbeidsmarkt voor de prestaties van de onderwijsinstellingen. Tegelijkertijd zien we dat de reputatie van de sector voor een deel ook bepaald wordt door incidenten, waarop niet zelden met nieuwe en meer gedetailleerde regels wordt gereageerd. Zulk ad-hoc beleid gaat voorbij aan het talent in onderwijsteams waar dé deskundigen werken op het terrein van pedagogiek, (vak)didactiek en vakkennis. Het effect is dat zittend personeel zich miskend voelt én nieuw hoogopgeleid talent liever elders gaat werken waar die waardering meer gevoeld wordt. Terwijl het juist nu, met het oog op de verwachte lerarentekorten, van belang is om te blijven werken aan de aantrekkelijkheid van een baan in het onderwijs. Om de beste onderwijsgeevenden te (blijven) interesseren voor het leraarschap is het noodzakelijk om te investeren in:

- een concurrerende loonontwikkeling, zodat ook méér academisch opgeleiden kiezen voor het onderwijs;
- voldoende carrièremogelijkheden voor leraren;
- de professionele ontwikkeling van onderwijspersoneel.

Draag daarbij uw vertrouwen en waardering voor de vakkennis- en kunde van onderwijsteams uit. De basis is immers op orde. Pak de werkdruk aan door onderwijsprofessionals de tijd en de ruimte te geven om zelf te innoveren en te experimenteren met nieuwe vormen van onderwijs. Want alleen door onze onderwijstalenten te behouden, kunnen we ervoor zorgen dat onze leerlingen ook in de toekomst hoogwaardig onderwijs krijgen van de beste onderwijsprofessionals en kunnen we de hoge ambities voor het Nederlandse onderwijs en de economie waarmaken.

3) Investeren in brede kwaliteit

De financiële werkelijkheid van veel scholen is niet rooskleurig: door gestegen kosten zijn de middelen voor een toegeruste school in veel gevallen ontoereikend. Zeker voor scholen die geconfronteerd worden met de gevolgen van krimp heeft dit vaak directe personele gevolgen en heeft het z'n weerslag op bijvoorbeeld de onderwijshuisvesting en de werkdruk. De sector werkt hard om ondanks de gestegen kosten en toenemende krimp de onderwijskwaliteit te borgen, meer maatwerk te bieden en alles zo efficiënt mogelijk in te richten. Op andere plekken is het juist de uitdaging om met flink gegroeide studentaantallen en achterblijvende financiering voldoende kwaliteit te kunnen bieden. Hiervoor zijn ook extra middelen nodig, temeer omdat er vanuit politiek en maatschappij wordt gevraagd om kleinschaliger onderwijs. Ook proberen we zoveel mogelijk aan te sluiten bij de vragen die vanuit de arbeidsmarkt en samenleving gesteld worden; mensen willen en moeten zich voortdurend blijven ontwikkelen en er is een steeds grotere behoefte aan post initieel onderwijs voor bij-/her- en omscholing. Bij deze transities heeft de sector wel ondersteuning nodig. Ondersteuning in onderzoeksmiddelen bijvoorbeeld. Niet alleen in het kader van de Nationale Wetenschapsagenda, maar ook voor (evidence-based) onderwijsonderzoek, dat een

essentiële rol speelt bij onderwijsvernieuwing, het ontwikkelen van de professionele leergemeenschap en het borgen van de onderwijskwaliteit. En ondersteuning bij het vasthouden van (jong) onderwijstalent, zodat we ook straks nog voldoende gekwalificeerde leraren voor de klas hebben.

Op de vraag uit de sector om investeringen, volgt echter al snel de wedervraag: wat levert uw school/instelling daar extra voor? Het huidige systeem met focus op meetbare output en prestaties biedt een te smal repertoire voor een goed antwoord op die vraag. Gesteund door o.a. de Onderwijsraad zien wij dat het voorbereiden van kinderen en jongvolwassenen op het leven en werken in de samenleving een bredere taak voor het onderwijs veronderstelt – namelijk in persoonsvorming, socialisering en talentontwikkeling- dan nu in output en rendementscijfers gemeten wordt. Deze bredere opvatting van ons onderwijs vraagt ook om andere manieren om kwaliteit te meten. Kwaliteitsmeting meer gericht op proces en minder op inhoud. Zo is bijvoorbeeld de wijze waarop een (hoger) onderwijsinstelling zich (regionaal) verbindt met alle betrokkenen binnen en buiten de instelling –de kwaliteit van de horizontale verantwoordingslijnen, een interessante kwaliteitsindicator om op te investeren. Bijkomend voordeel is dat bij sterke horizontale verantwoordingslijnen het verticaal toezicht verder kan worden verminderd en de verantwoordingslasten van onderwijsinstellingen verlaagd worden.

Alle talenten goed gebruiken

Tot slot, leerlingen en studenten vormen ons kapitaal van de toekomst, de mensen in het onderwijs zijn voor hen cruciaal. Zij bieden kansen, stimuleren leren en begeleiden leerlingen en studenten in hun talentontwikkeling. Geweldig onderwijs vernieuwt daarom van binnen uit. Dit kan alleen binnen een beleidscontext die stabiliteit en continuïteit biedt vanuit een meerjarig perspectief.